

BİLİRKİŞİLİK KANUN TASARI TASLAĞININ İŞ YARGISI YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Prof. Dr. Talat Canbolat*

I- GİRİŞ

Yargının tarafsız, bağımsız, etkin, verimli ve hızlı çalışması büyük önemde sahiptir. Türkiye’de yargılamadan kaynaklanan sorunlara çözüm bulunmasına yönelik çalışmalarda, uzun zamandan beri devam eden Avrupa Birliği’ne üyelik süreci önemli rol oynamıştır. Brüksel’de 17 Aralık 2004 tarihinde gerçekleştirilen Avrupa Birliği Zirvesinde Türkiye ile katılım müzakerelerine başlanması kararı alınmıştır. Bu kapsamda başlatılan katılım müzakerelerinde Yargı ve Temel Haklar başlıklı 23 üncü Fesil özel bir öneme sahip bulunmaktadır. Buna uygun olarak 2009 yılında Yargı Reformu Stratejisi hazırlanmış 2011 ve 2015 yıllarında güncellenmiştir¹.

Yargıya tahsis edilen bütçede önemli artılar yapılmış, fiziki ortamların iyileştirilmesine yönelik apartmandan bozma binalar yerine yeni adliye binaları yapılmış, hâkim, savcı ve adliye çalışanı sayısında önemli artışlar yapılmış olmasına rağmen dava sayısındaki hızlı artış ve diğer nedenlerle beklenen yarar tam olarak sağlanamamıştır. Bu süreçte 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu², 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu³, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁴, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu⁵, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu⁶ gibi birçok temel kanun değiştirilmiştir. Anayasada önemli değişiklikler yapılmış, usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümlerinin esas alınacağı kabul edilmiştir⁷. Ayrıca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu getirilmiştir⁸. 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanunu⁹ kabul edilmiş,

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı.

¹ Yargı Reformu Stratejisi Nisan 2015, Adalet bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı yayını 2015.

² RG, 04.02.201, 27836.

³ RG, 14.02.2011, 27846.

⁴ RG, 04.02.2011, 27836.

⁵ RG, 12.10.2004, 25611.

⁶ RG, 17.12.2004, 25673.

⁷ 5170 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, RG, 22.05.2004, 25469.

⁸ 5982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG, 13.05.2010, 27580.

⁹ 19.01.2013, 28533.

İnsan Hakları Tazminat Komisyonu kurulmuştur. Adalete hızlı ve etkili ulaşım için Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi Projesi (UYAP) hizmete girmiştir¹⁰.

Bütün bu olumlu gelişmelere rağmen, bugün, yargının etkin, verimli ve hızlı çalıştığını söylemek mümkün değildir. Bunun birçok nedeni olmakla birlikte eğitim, iş yükü ve bilirkişilikten kaynaklanan sorunların giderilememiş olması temel neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan bu sorunların kısa vadede çözümünü de mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle, yeni hukuk fakülteleri açmak yerine mevcut hukuk fakültelerindeki eğitimin iyileştirilmesi, avukat, hâkim ve savcılarının mesleğe kabul koşullarının gözden geçirilmesi, bunların staj eğitimleri ve meslek içi eğitimleri öncelikli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yargının iş yükünün azaltılması için alternatif uyuşmazlık çözüm yolları etkin şekilde uygulanmalıdır. 6325 sayılı Hukuki Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Kanunu¹¹ çıkarılmış olmasına rağmen halen etkin şekilde işlememektedir. Gelişmiş ülkelerle kıyaslanamayacak şekilde, her geçen yıl bir önceki yıla göre açılan dava sayısı giderek artmaktadır. Bunun nedenleri araştırılmalı ve iş yükünü azaltacak çözümler geliştirilmelidir. Zira adli istatistiklerdeki mevcut dava artış oranlarının bu şekilde devam etmesi halinde, yeni adliye binaları yapmak ve personel sayısını artırmak çözüm olmayacaktır. İstatistikler göstermektedir ki, bir önceki yıla göre hukuk davalarındaki artış oranı 2013 yılında %6,4 iken 2014 yılında %9,7 olmuştur¹². Diğer yandan son on yılda hukuk davalarında çıkan davanın gelen davayı karşılama oranı ortalama %62,63 tür. Ceza mahkemelerinde ise bu oran 59,31'dir. Bu da yıl içinde açılan hukuk davalarının ortalama % 37,37'sinin, ceza davalarının ise ortalama %40,69'unun bir sonraki yıla devrettiği anlamına gelmektedir. Yargıtay'ın iş yükü de benzerlik göstermektedir. Gerek iş mahkemelerinde gerekse Yargıtay'ın iş davalarına bakan dairelerdeki dosya sayıları diğerlerinden belirgin bir artış göstermektedir. Yargıtay'ın hukuk dairelerinin 2014 yılındaki devreden ve yıl içerisinde gelen toplam dosya sayısı 725.665 iken, iş ve sosyal güvenlik dairelerinin dosya sayısı 221.970 olmuştur. Buna göre Yargıtay'ın iş yükünün %30,58'i iş ve sosyal güvenlik davalarından oluşmaktadır.

Dava sayılarının artması ve yargılamanın uzun sürmesinin nedenleri arasında mevcut bilirkişilik uygulaması önemli bir yer tutmaktadır. Anayasanın 141 inci maddesine göre "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir*". Hukuki-teknik konu ayırımı yapılmaksızın davaların % 90'ından fazlası bilirkişiye gönderilmektedir. Bir dosyada tek bir bilirkişi raporu ile yetinilmemekte, birden fazla rapor alınmaktadır. Bilirkişi raporlarına sık itiraz edilmektedir. Bunun temel nedeni hâkimin takdir yetkisine giren hukuki konularda bilirkişi raporu alınmasıdır. Mevcut bilirkişilik uygulaması, çözümünü hukuk dışında özel veya teknik uzmanlığı gerektiren konulardan daha çok hukuki konulara ilişkin olduğundan fiilen hâkim yardımcılığı

¹⁰ UYAP Bilişim Sistemi 2000 yılında iki aşamalı olarak başlatılmış bir proje olup, 2001 yılında Adalet Bakanlığı Merkez Birimlerinin otomasyonunu sağlayan UYAP I projesi tamamlanmış, 2005 yılında adli ve idari yargı birimleri, adli tıplar, ceza tevkif evlerinin otomasyonunu kapsayan UYAP II tamamlanarak faaliyete geçirilmiştir. Yargıtay'da UYAP yazılımlarını kendisine uyarlayarak UYAP Bilişim Sistemi içerisinde yer almıştır.

¹¹ RG, 22.06.2012, 28331.

¹² Adli İstatistikler 2014, Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Ankara 2015.

fonksiyonu görmektedir. Hâkim yardımcılığı önemli bir kurum olup bunun bilirkişilere yaptırılması yerine ayrı bir düzenleme ile getirilmesi gerekir. Özellikle adalet akademisinden sonra doğrudan hâkim olarak atanmak yerine, belirli bir süre hâkim yardımcılığı görevi yapılarak tecrübe kazandıktan sonra hâkim olarak atanmanın düşünülmesi gerekir.

Hâkim, savcı ve avukatlar dâhil olmak üzere yargının tüm aktörleri ve taraflar bilirkişilik uygulamasından şikâyet etmektedir. Mevcut bilirkişi uygulamasının yargılamaya alternatif ayrı bir adli sistem görüntüsü verdiği, yargının hızlı ve verimli çalışmasını engellediği, yargılamayı uzattığı, pahalı hale getirdiği, hukuka aykırı ve adaletsiz kararların verilmesine neden olduğu gibi eleştiriler giderek artmaktadır.

Bilirkişilikten kaynaklanan sorunların tespiti ve çözüm önerileri amacıyla Avrupa Birliği ile Adalet Bakanlığı tarafından ‘Geliştirilmiş Bilirkişilik Sistemi Eşleştirme Projesi’ yürütülmüştür. Projede bilirkişilerin eğitimi, bilirkişilerin hazırlayacakları raporların kalitesinin yükseltilmesi, raporlara ilişkin standart kıstas oluşturulması, bilirkişilerin uyacakları davranış ilkelerinin belirlenmesi, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının konu hakkındaki farkındalıklarının artırılması hedeflenmiştir. Beş pilot bölge seçilmiş, uygulamada en çok bilirkişi raporu alınan konular olarak, trafik kazalarından doğan davalar, iş davaları, tıbbi hatalardan kaynaklanan davalar ve imar davalarında bilirkişilik uygulaması diğer ülke uygulamalarıyla karşılaştırmalı olarak geniş katılımı tartışılmış ve toplantılardan sonra sonuç bildirisi yayınlanmıştır¹³. Ülkemizde bilirkişilik kurumsal bir yapıya kavuşturulmadığından bilirkişilerin seçimi, atanması, eğitimi ve denetimi, bu niteliklerin kaybedilip kaybedilmediği konularında etkin bir kurumsal değişikliğe ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Bu ihtiyacı karşılamak üzere Bilirkişilik Kanun Tasarı Taslağı hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılmış, Adalet Bakanlığının internet sitesinden görüşe açılmıştır¹⁴. Bu çalışmamızda taslağın iş yargısına muhtemel etkileri üzerinde durmaya çalışacağız.

II- BİLİRKİŞİLİK KANUN TASARI TASLAĞI

1. Amaç ve Kapsamı

Taslağın 1 inci maddesinde amaç ve kapsam belirlenmiştir. Amacı, bilirkişilerin nitelikleri, eğitimi, seçimi ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile bilirkişilik için etkin ve verimli bir kurumsal yapı oluşturulmasıdır. Bu amaçla adli, idarî ve askerî yargı dâhil olmak üzere yargının tüm alanlarını kapsamak üzere her türlü bilirkişilik faaliyeti kapsama alınmıştır (m.1/2). Ancak Kanunlarda Adli Tıp Kurumu, Tübitak gibi bilirkişilik yapabileceği öngörülen kurumlar ile bilirkişilik hizmeti veren kamu kurum ve kuruluşları isabetli şekilde kapsamı dışında bırakılmıştır.

Taslağın bilirkişi “Çözümü, uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde oy ve görüşünü sözlü veya yazılı olarak vermesi için başvurulan gerçek veya özel hukuk tüzel kişisini” ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre gerçek kişilerin yanı sıra özel hukuk tüzel kişilerine de bilirkişilik yolu açılmış olmaktadır. Taslağın diğer hükümleriyle birlikte değerlendirildiğinde, tüzel kişi

¹³ Sempozyum Sonuç Bildirisi, İş Hukuku Uyuşmazlıkları ve İş Kazalarından Kaynaklanan Davalarda Bilirkişilik Sempozyumu, 26-28 Kasım 2014, İstanbul 2015, Adalet Bakanlığı Yayını, 194 vd.

¹⁴ http://www.adalet.gov.tr/Tasarilar/bilirkisilik_tasarisi.pdf

adına rapor tanzim edecek kişinin sertifika almış olması ve gerekli nitelikleri sağlamış olması koşulu aranmaktadır. Tüzel kişilere bilirkişilik yolunun açılmasını isabetli bulmadığımızı ve belirtmek isteriz.

2. Temel İlkeler

Bilirkişiliğe ilişkin temel ilkeler Taslağın 3 üncü maddesinde on bent halinde sayılmıştır. Önce bilirkişinin, görevini dürüstlük kuralları çerçevesinde bağımsız, tarafsız ve objektif olarak yerine getireceği belirtilmiştir (m.3/1).

Daha sonra “*Bilirkişi taraflarla görüşemez; taraflardan ihtiyaç duyduğu bilgiyi hâkim veya Cumhuriyet savcısı vasıtasıyla temin edebilir; zorunluluk bulunması halinde hâkim veya Cumhuriyet savcısının uygun görmesi şartıyla ve iki tarafın da hazır olduğu bir ortamda taraflarla görüşebilir*” hükmüne yer verilmiştir. Bu düzenleme kaleme alınış şekli itibarıyla yanlış anlaşılmalara neden olabilecek niteliktedir.

Öncelikle madde metninde yer alan bilirkişinin “taraflarla görüşemez” ifadesinden neyin anlaşılması gerektiği açıklanmalıdır. Bununla kastedilen dava dosyasına ilişkin görüşme yapmaması olsa gerekir. Yoksa bilirkişi ile taraflardan birinin adliye koridorunda karşılaşmaları halinde selamlaşp hal hatır sormaları bu kapsamda değildir. Diğer yönden madde metninde “taraflarla” ibaresine yer verilmiş, taraf vekillerinden söz edilmemiştir. Bu nedenle bilirkişinin doğrudan taraflarla görüşmesinin yasaklandığı, taraf vekilleriyle ya da diğer araçlarla görüşebileceği gibi anlam çıkarılmamalıdır. Madde metni amacına uygun yorumlanmalı, farklı anlamlara gelecek tartışmalara yol açmayacak şekilde kaleme alınmalıdır. Bu nedenle madde metni, taraf vekillerini de kapsayacak şekilde, bilirkişinin hâkim veya Cumhuriyet savcısının izni olmadan taraflarla doğrudan ya da dolaylı (aracılar=temsilciler) vasıtasıyla görüşemeyeceği şekilde düzenlenmesi isabetli olacaktır.

Diğer taraftan bilirkişinin taraflarla görüşmesi hem “zorunluluk bulunması” hem de ayrıca hâkim veya Cumhuriyet savcısının “uygun görmesi” şartına bağlanmış olması da isabetli değildir. Burada hâkim veya Cumhuriyet savcısının uygun görmesi yeterli olmalıdır. Madde metninde buna ilave olarak ayrıca “zorunluluk bulunması” ibaresinin eklenmesi, uygun bulmanın ancak zorunluluk bulunması koşuluna bağlı olarak verilebileceği, zorunluluk bulunmadığı durumlarda verilen kararın Kanuna uygun olmayacağı gibi anlamlar çıkarılabilir.

Bunlara ilave olarak, madde metninde, bilirkişinin “iki tarafın da hazır olduğu bir ortamda” taraflarla görüşebileceği hükme bağlanmıştır. Bunu isabetli bulmak güçtür. Zira örneğin, yetkilendirmeye yapılacak keşfin taraflardan birinin gelmemesi nedeniyle yapılamaması ya da yerinde belge incelemesi yapılması gerektiği durumlarda da taraflardan birinin gelmemesi halinde işlemlerin yapılamaması gibi bir sonuca götürebilir. Hukuk Muhakemeleri Kanununun 218 inci maddesi, mahkemeye getirilmesi zor veya sakıncalı olan belgelerin, hâkim veya görevlendireceği bilirkişi tarafından yerinde inceleneceği hükmünü içermektedir. Bu yönde ortaya çıkabilecek tartışmaları önlemek için madde metni amaca uygun kaleme alınmalıdır. Bilirkişinin, hâkim veya Cumhuriyet savcısının bilgisi dışında taraflarla görüşemeyeceği şeklindeki bir düzenleme yeterli olacaktır.

Devam eden fıkralarda, bilirkişiye ilişkin önemli ölçüde Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre, bilirkişi, rapo-

runda çözümü, uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hususlar dışında açıklama yapamaz, hukukî nitelendirme ve değerlendirmelerde bulunamaz, uyumsuzluğun esasını çözecek nitelikte hukukî sonuçlar çıkaramaz (m.3/3). Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz (m.3/4). Bilirkişi, kendisine tevdi olunan görevi bizzat yerine getirmekle yükümlü olup, görevinin icrasını kısmen yahut tamamen başka bir kimseye bırakamaz (m.3/5). Bilirkişi görevi sebebiyle kendisine tevdi edilen bilgi ve belgelerin veya öğrendiği sırların gizliliğini sağlamakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, görevi sona erdikten sonra da devam eder (3/6). Bilirkişi olarak, yalnızca bir kişi görevlendirilebilir. Ancak, gerekçesi açıkça gösterilmek suretiyle, tek sayıda, birden fazla kişiden oluşacak bir kurulun bilirkişi olarak görevlendirilmesi de mümkündür (m.3/7). Çözümü, uzmanlığı veya özel ya da teknik bilgiyi gerektiren sorun açıkça belirtilmeden bilirkişi görevlendirilemez (m.3/8). Aynı konuda bir kez rapor alınması esastır (m.3/9). Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) veya bu sisteme entegre bilişim sistemleri ya da yazılımlar vasıtasıyla ulaşılabilen bilgiler veya çözülebilen sorunlar için bilirkişiye başvurulamaz (m.3/10).

Anılan ilkeler bütün olarak incelendiğinde, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının ancak çözümü hukuk dışında özel ya da teknik bilgiyi gerektiren konularda bilirkişi görüşüne başvurabileceği, görevlendirme kararında özel ya da teknik konunun ne olduğunun açıkça belirtileceği, bilirkişilerin görevlendirme konusu olan teknik konu dışında görüş bildiremeyeceği hükme bağlanmıştır. Esasen bu hükümler 6100 sayılı HMK'nın 266 vd, 5271 sayılı CMK'nın 62 vd maddelerinde yer almasına rağmen, farklı nedenlerle önemli ölçüde uygulanmamıştır. Bunun temel nedeni uygulamada hâkim, savcı ve avukatlar tarafından hukukî-teknik konu ayırımının tam olarak bilinmemesi, eski alışkanlıkların aynı şekilde devam ettirilmesi, yapanla yapmayan arasında ayırımın olmaması ve iş yükünün fazla olması söylenebilir. Bunlardan bir kısmına aşağıda iş yargılaması bölümünde değinilecektir.

3. Bilirkişilik Kurulları

Taslağın en önemli özelliklerinden biri bilirkişiliği kurumsal bir yapıya kavuşturacak Bilirkişilik Üst Kurulu ve Bilirkişilik Bölge Kurullarının oluşturulmasıdır. Böylece Kanunlarda bulunmasına rağmen uygulanmadığı söylenen hükümler yönünden önemli farkındalık meydana gelmiş olacaktır. Kurullara verilen görevler doğrultusunda bilirkişilerin seçimi, eğitimi, görevlendirilmesi gibi konular uygulamadaki ihtiyaçlara ve amacına göre belirlenecektir.

a) Bilirkişilik Üst Kurulu

Taslaqla Bilirkişilik Üst Kurulu kurulmuştur. Kurul üyeleri; Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Hukuk İşleri Genel Müdürü, Bilirkişilik Daire Başkanı, Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu tarafından Yargıtay üyeleri arasından seçilecek bir kişi, Danıştay Başkanlık Kurulu tarafından Danıştay üyeleri arasından seçilecek bir kişi, Askerî Yargıtay Başkanlar Kurulu tarafından Askerî Yargıtay üyeleri arasından seçilecek bir kişi, Yükseköğretim Kurulu tarafından üniversitelerin özel hukuk, ceza hukuku ve idare hukuku alanlarında görev yapan öğretim üyeleri arasından seçilecek birer kişi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesi tarafından istekleri bulunan birinci sınıf adli ve idarî yargı hâkimleri ile Cumhuriyet savcılarını arasından seçilecek toplam dört kişi, Adalet

Bakanlığı tarafından Adli Tıp Kurumunda görev yapanlar arasından seçilecek bir kişi, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yönetim Kurulu tarafından mühendis veya mimarlar arasından seçilecek bir kişi, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği Yönetim Kurulu tarafından muhasebeci veya mali müşavirler arasından seçilecek bir kişi, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu tarafından avukatlar arasından seçilecek bir kişi olmak üzere 17 kişiden oluşur (m.4/1).

Üst Kurulun Başkanı Adalet Bakanlığı Müsteşarıdır. Müsteşar gerekli gördüğünde yardımcılarında birini Kurula Başkanlık etmek üzere görevlendirilebilir.

Üst Kurulun Bakanlık dışından görevlendirilen üyelerinin görev süresi üç yıldır. Görev süresi dolan üyeler yeniden görevlendirilebilir. Üst Kurulun üyeliklerinin ölüm, emeklilik, istifa, atama ve benzeri nedenlerle boşalması hâlinde, boşalmayı takip eden onbeş gün içinde, kalan süreyi tamamlamak üzere, yeni üyelerin seçimi yapılır.

Kurulun sekretarya hizmetlerini Bilirkişilik Daire Başkanlığı yürütür. Kurul, iki ayda bir toplanır. Başkan, ihtiyaç olması durumunda Kurulu her zaman toplantıya çağırabilir. Kurul toplantılarına, uzman kişiler ile resmi veya özel kurumların temsilcileri davet edilerek görüşleri alınabilir. Davet edilen uzman kişi ile resmi veya özel kurum temsilcilerinin oy hakkı yoktur. Kurul, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar alır.

Üst Kurulun en önemli görevi bilirkişilik hizmetlerine ilişkin temel ve alt uzmanlık alanlarını tespit etmek ve bu alanlara göre bilirkişilerde aranacak nitelikleri, bilirkişilerin uyacağı rehber ilkeleri ve hazırlanacak raporların standartlarını belirlemektir (m.5). Yine bilirkişilik temel eğitimi ile bu eğitim sonunda yapılacak olan sınava ilişkin esas ve usulleri belirlemek, eğitimi verecek kurumlara izin vermek de üst kurulun görevleri arasındadır. Üst kurul alanlarındaki uzmanlık ve bilimsel yeterliliklerini dikkate alarak bilirkişilik temel eğitimi ile bu eğitim sonunda yapılacak sınavdan muaf tutulacaklara ilişkin esas ve usulleri belirlemekle de görevlidir. Ayrıca bilirkişilerin, görevlerini yürütürken uymaları gereken etik ilkeleri belirlemek, görev alanına giren konularda bilim komisyonları veya çalışma grupları kurmak, bilirkişilerin denetimine ve performansına ilişkin esas ve usulleri belirlemek, bilirkişilik yetki belgesinin verilmesine ve yenilenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek, Bilirkişilik Asgari Ücret Tarifesini belirlemek, temel ve alt uzmanlık alanlarına göre bilirkişilerin aylık olarak bakacağı iş sayısını ve bir bölgede görev alacak bilirkişi sayısını belirlemek, bilirkişi olarak hizmet verecek özel hukuk tüzel kişilik bünyesinde bilirkişi olarak çalışacak kişilerin niteliklerini belirlemek ve özel hukuk tüzel kişilerinin bilirkişilik faaliyetinde bulunmalarına izin vermek, temel ve alt uzmanlık alanlarına göre kurulan bilirkişilik kurum, kuruluş ve derneklerle işbirliği yapmak, yıllık faaliyet raporunu ve izleyen yıl faaliyet planını hazırlamak ve Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak üst kurulun görevleri arasında sayılmıştır.

b) Bilirkişilik Bölge Kurulu

Bölge adliye mahkemeleri esas alınarak her bölge adliyesinin bulunduğu yerde bilirkişilik bölge kurulu kurulmaktadır (m.6).

Bölge kurulunun üyeleri; Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesi tarafından istekleri bulunan ve bölge kurulunun bulunduğu yer bölge adliye mahkemesi üyeleri arasından seçilecek bir kişi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesi tarafından bölge kurulunun bulunduğu il merkezi adli yargı ilk derece mahkemelerinde görev yapan hâkim veya Cumhuriyet savcılarını arasından iki ve idari yargı ilk derece mahkemelerinde görev yapan hâkimler arasından bir olmak üzere seçilecek toplam üç kişi, Bölge kurulunun bulunduğu il barosu yönetim kurulunca o il barosuna kayıtlı avukatlar arasından seçilecek bir kişi, Yükseköğretim Kurulu tarafından bölge kurulunun bulunduğu il üniversitelerinin hukuk fakültelerinde, bulunmaması halinde diğer fakültelerde görev yapan öğretim üyeleri arasından seçilecek bir kişi, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yönetim Kurulu tarafından bölge kurulunun bulunduğu ilde görev yapan mühendis veya mimarlar arasından seçilecek bir kişi, Bölge adliye mahkemesi üyeleri arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından seçilen üyeden oluşur.

Bölge adliye mahkemesi üyeleri arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından seçilen üye Bölge Kurulunun başkanı olarak görev yapar. Taslağın önemli düzenlemelerinden birisi de başkan olarak atanan hâkim veya Cumhuriyet savcısına bilirkişiliğe ilişkin bu düzenlemeler dışında başka bir iş verilmemesidir. Kurul başkanı, kurulun verimli ve düzenli çalışmasından sorumludur. Başkanın toplantılara katılmaması halinde, en kıdemli hâkim veya Cumhuriyet savcısı toplantılara başkanlık eder (m.6/3).

Bölge kurulunun Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından seçilen üyeleri hariç, diğer üyelerin görev süresi üç yıldır. Görev süresi dolan üyeler yeniden görevlendirilebilir (m.6/4). Bölge kurulu üyeliklerinin ölüm, emeklilik, istifa, atama ve benzeri nedenlerle boşalması hâlinde, boşalmayı takip eden onbeş gün içinde, kalan süreyi tamamlamak üzere, yeni üyelerin seçimi yapılır (m.6/5).

Kurulun sekreteryaya hizmetlerini yerine getirmek üzere bölge adliye mahkemesinde bir yazı işleri müdürlüğü kurulur. Bu müdürlükte bölge adliye mahkemesi adalet komisyonu tarafından görevlendirilen bir müdür ile yeteri kadar memur bulunur (m.6/6).

Bölge kurulu, onbeş günde bir toplanır. Kurul başkanı, kurulu her zaman toplantıya çağırabilir. Bölge kurulu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar alır (m.6/7).

Bölge kurullarının denetimi, adalet başmüfettişlerince yapılır (m.6/8).

Bilirkişilik Bölge Kurullarının görevleri; üst kurul tarafından belirlenen ilkeler çerçevesinde bilirkişilik yetki belgesi vermek, bilirkişilik listelerini oluşturmak, bilirkişileri sicile kaydetmek ve sicilden silinmelerine karar vermek, bilirkişilerin denetimini yapmak ve performanslarını ölçmek, bilirkişi raporlarını arşivlemek, yıllık faaliyet raporu hazırlayarak üst kurula göndermektir.

Taslağın temel hedeflerinden birisi, hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki konularda bilirkişi görüşüne başvurulmaması, çözümü uzmanlık isteyen teknik konularda liyakatlı ve alanında kendisini kabul ettirmiş bilirkişilerden yararlanmaktır. Bu amaçla alanındaki uzmanlık ve bilimsel yeterliliklerini dikate alarak, bazı kişilerin bilirkişilik temel eğitimi ile yapılacak sınavdan muaf tutulmasına ilişkin esas ve usulleri belirleme görevi üst kurula verilmiş ancak bu ilkeler doğrultusunda sınavdan muaf tutulacak kişileri belirleme yetkisi

bölge kurulunun görevleri arasında sayılmamıştır. Bunun Kanunda belirtilmesi faydalı olacaktır.

Bilirkişilerin denetimi ve performansına ilişkin esas ve usulleri belirlemek üst kurulun görevleri arasında sayılmış, üst Kurulun belirlediği ilkeler çerçevesinde bilirkişilerin denetimini yapmak ve performansını ölçme görevi de bölge kuruluna verilmiştir. Hemen belirtelim ki, bilirkişinin görevi hâkim veya Cumhuriyet savcısının çözemeyeceği hukuk dışında teknik bir konuya ilişkin olacağına göre, bilirkişilerin performans ölçümünün ne şekilde yapılacağı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkacaktır. Böyle bir rapordaki teknik bilgileri ancak alanında uzman başka birisi değerlendirebilir. Burada bilirkişinin denetimi ancak Kanunda belirtilen hususlara uyuluş uyulmadığı ile sınırlı olacaktır. Performans ölçümü ise Bölge Kurulunun yapması uygun olmayacaktır. Öyle ki raporun kısa sürede verilmesi, ya da az zamanda çok rapor yazılması tek başına bir performans ölçümü olmayacaktır. Zira bu husus tamamen teknik konunun niteliğinden veya karmaşıklığından kaynaklanabilir. Örneğin 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında son yapılan düzenlemelerle bir bölgenin sit ilan edilmesi ya da mevcut sit statüsünün değişmesi o bölgede uzmanlarınca ardışık dört mevsim kesintisiz saha çalışmasının yapılmasını gerektirir. Böyle bir karara karşı açılan davada, o bölgenin tür, genetik, habitat ve ekosistem açısından biyolojik çeşitlilik değerine sahip olup olmadığı, bölgesel, ulusal veya dünya ölçeğinde nesli tehdit ve tehlike altındaki endemik türleri barındıran habitat içerip içermediği veya hidrolojik-hidrojeolojik açıdan ekolojik önemi bulunan yer üstü ve yeraltı su kaynaklarına sahip olup olmadığı ya da göçmen kuş türlerine ait bir habitatı temsil edip etmediğinin belirlenmesi ardışık dört mevsim kesintisiz inceleme gerektireceği açıktır. Böyle bir raporun bir yıl sonra rapor verilmiş olması, niteliği gereği bir yıldan önce hazırlanması mümkün olmadığından geciktirildiği veya süresinde verilmediği gerekçesiyle performans değerlendirmesinde olumsuz etkisinin olmaması gerekir. Diğer yandan taslağa göre de bilirkişilik profesyonel bir meslek olmayıp, bilirkişi çalışma hayatında kendi mesleğini ifa eden kişidir. Çalışmış olduğu kurum veya işyerindeki çalışmaları dikkate alınarak sürenin belirlenmesi gerekir.

Taslağın 9 uncu maddesinde, Bölge Kurulu kararlarına itiraz ve dava hakkı düzenlenmiştir. Buna göre, bölge kurulu kararlarına karşı, kararın tebliğ veya ilan tarihinden itibaren onbeş gün içinde kararı veren kurula itiraz edilir. İtiraz üzerine verilen karara karşı onbeş gün içinde yetkili idare mahkemesine dava açılabilir. Dava sonucu verilen kararlar kesindir. Böylece idare mahkemesince verilen kararlara karşı temyiz yolu kapatılmıştır.

4. Bilirkişiliğe Kabul Şartları

Bilirkişi listesine yazılacak gerçek kişilerde aranan şartlar Taslağın 11 inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre ilk şart belirli suçlardan mahkûm olmamaktır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık, gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercüman-

lık yapma, yalan tanıklık ve yalan yere yemin suçlarından mahkûm olmamak gereklidir.

Bilirkişiler diledikleri zaman kendi istekleriyle sicilden çıkarılmayı talep edebilirler. Aşağıda belirtilen bazı durumlarda ise kurul bilirkişilik sicilinden çıkarılmasına karar vermektedir. Bölge Kurulu tarafından, kendi isteği dışında bilirkişilik sicilinden çıkarılmasına karar verilen kişiler bilirkişi siciline kabul edilmezler (m.11/1-b).

Bilirkişi siciline yazılabilmek için belirtilen uzmanlık alanlarında en az beş yıldan beri fiilen faaliyette bulunmak gerekir. Bilirkişinin disiplin yönünden meslekten ya da memuriyetten çıkarılmamış olması ya da meslek veya sanatın icrasından yasaklı durumda olmamak gereklidir (11/1-c).

Bilirkişi temel eğitimini tamamlayarak eğitim sonunda yapılacak sınavda başarılı olanlar bölge kurulu listesine yazılabilirler. Bilirkişilik sicilinde yazılmak için bölge kurulu listesinde kayıtlı olma şartı aranmaktadır (m.11/1-ç). Kişiler ancak bir bölge kurulu listesine kayıtlı olabilirler.

Bilirkişilik için yapılacak uzmanlık alanında en az beş yıl fiilen çalışmış olmak gereklidir. Burada herhangi bir uzmanlık alanına ilişkin diploma veya sertifika yeteli olmayıp o alanda fiilen çalışmış olma koşulu aranmaktadır. Listeye yazılabilmek için hem uzmanlık belgelerine hem de mesleğin fiilen en az beş yıldan beri yapıldığına ilişkin faaliyet belgesine ihtiyaç vardır (11/1-e). Ayrıca o meslek mensubu olarak görev yapabilmesi için mevzuatın aradığı diğer şartlara da sahip olması gereklidir. Hemen belirtelim ki, kişinin o alanda daha önceden beş yıllık faaliyette bulunmuş olması yeterli olmayacak, başvuru tarihinden geriye doğru en az beş yıllık sürede, o mesleğin kesintisiz ve fiili olarak yapılıyor olması aranacaktır. Zira amaç o alandaki en son teknolojik gelişmeleri takip eden ve diğerlerine göre en nitelikli olanların bilirkişilik yapmasıdır.

Bilirkişinin üst kurul tarafından belirlenecek uzmanlık alanlarına ilişkin yeterlilik koşullarına sahip olması gerekir. Bu koşullara sahip olmayan kişilerin başvuruları kabul edilmeyecektir. Başvurusu meslekî olarak yeterli nitelikte bulunmadığı gerekçesiyle reddedilenler, bir yıl geçmedikçe yeniden bilirkişilik yapmak için başvuruda bulunamazlar (m.11/2).

Taslağın 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre *“Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün konularda hukuk öğrenimi görmüş kişiler bilirkişi olarak görev yapamazlar. Ancak, hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu ve birinci fıkradaki şartları taşıdığını belgelendirdiği takdirde bilirkişi olarak sicile kayıt edilebilirler”*. Bu fıkranın kaleme alınış şekli isabetli değildir. Fıkranın ilk cümlesinin ters anlamından hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün konularda hukuk öğrenimi görmemiş kişilerin bilirkişilik yapacağı gibi anlam çıkmaktadır. Elbette ifade edilmek istenen şey bu değildir. Uygulamada hukuki konularda bilirkişiye başvurulduğu, hukukçuların ve özellikle avukatların bu konularda bilirkişilik yaptıkları gibi eleştiriler yaygın olarak ifade edilmektedir. Her ne kadar HMK’da hukuki konularda bilirkişiye başvurulamayacağı, hukuk dışında teknik konularda bilirkişiye başvurulabileceği, bilirkişinin hukuki görüş belirtemeyeceği gibi hükümler olsa da uygulamada buna çoğunlukla riayet edilmemektedir. Bu nedenle anılan hükümler sırf hukukçuluk alanındaki uzmanlık bilirkişilik listesine yazılmak için yeterli olmayacak, ancak hukukçunun başka bir uzmanlık alanına daha sahip olması halinde bu alanda bilirkişilik yapmak üzere listeye yazılabilecektir. Örneğin hu-

kukçu aynı zamanda makine mühendisi ise ve en az beş yıldan beri makine mühendisliğini fiili olarak icra etmekteyse, makine mühendisliğine ilişkin uzmanlık alanında bilirkişilik yapması mümkün olacaktır. Bu durumda da mühendislik dışında hukuki konularda görüş bildiremeyecektir. Aşağıda ayrıntılı olarak belirtildiği üzere bir trafik kazasında teknik arıza olup olmadığı, ya da lastik izleri ve darbe izlerinden çarpışma anındaki araçların hızları konusunda görüş bildirebilecek ancak kazaya karışanlardan kimlerin kusurlu olup olmadığı ya da ne oranda kusurlu olduğu teknik bir konu olmadığından buna ilişkin görüş bildiremeyecektir.

Bilirkişiliğe başvuru, ilgilinin yerleşim yeri veya meslekî faaliyetlerini yürüttüğü yerin bağlı olduğu bölge kuruluna yazılı olarak yapılacaktır (m.12/1). Bölge kurulu başvuruda eksik belgeler bulunduğunu tespit etmesi halinde ilgiliye tamamlaması için süre verecek eksik belgelerin tamamlanması halinde başvuru işleme konulacak aksi takdirde işleme konulmayacaktır (m.12/2).

Bölge kurulu, sicile kayıt bakımından öncelikle başvuranın 11 inci maddedeki koşulları taşıyıp taşımadığını değerlendirir. Kurul, bu koşulları taşıyanlar arasından meslekî olarak nitelikli olanları seçer ve listeye kaydeder. Kurul meslekî niteliği değerlendirirken, başvuranın meslekî tecrübesini, katıldığı meslek içi eğitimleri veya uzmanlığı gösteren belgeleri de dikkate alır (m.12/3). Burada daha önceden uzmanlık veya alt uzmanlık alanlarında belirli sayıda kişinin bilirkişi listesine yazılabileceği ilan edilmişse, bu alana ilan edilenden daha fazla sayıda başvuru olması halinde, bölge kurulu bunlar arasından nitelikli olanları seçecektir. İlan edilen sayıdan daha az sayıda başvuru olsa dahi Bölge Kurulu başvuranları doğrudan kabul etmeyecek, yeterli nitelikte görmediği kişilerin listeye yazılmasını kabul etmeyebilecektir. Bölge kurulu başvuruda bulunanların sicile kaydedilmesini belirtilen esaslara göre yeterli gördüğü takdirde, beş yıl süreyle geçerli olmak üzere bilirkişilik yetki belgesi düzenleyerek sicile kaydedecektir (m.12/5). Beş yılın sonunda kişinin yeniden başvurması gerekecek ve o dönemde başvuranlar arasında niteliğine göre listeye ve sicile kaydedilmesine karar verilebilecek ya da başvuru reddedilebilecektir. Bununla bilirkişilerin sicile bir defa kaydolduktan sonra zaman içerisinde niteliklerini kaybetmesi veya gelişen teknolojinin gerisinde kalması halinde o uzmanlık alanındaki en iyi kişilerin bilirkişilik yapmalarını sağlamaktır.

Bilirkişilik sicili, Üst Kurul ve bölge kurulları ile hâkim ve Cumhuriyet savcılarının erişimine açık olacaktır (m.13/2). Ayrıca bilirkişilik siciline kayıtlı kişilerin ad ve soyadları, temel ve alt uzmanlık alanları ve meslekleri gösterilmek suretiyle listelenir. Bu listeler aleni olup, herkesin erişimine açıktır. Bilirkişi, sicile kayıt tarihinden itibaren göreve başlar.

Adli, idarî ve askerî yargıda görev alacak tüm bilirkişiler, bölge kurulları tarafından hazırlanan listelerden görevlendirilecektir. Ancak, kendi bölge listesinde ilgili uzmanlık alanında bilirkişi olmasına rağmen, diğer bir bölgedeki bilirkişinin, görevlendirme yapılan yere daha yakın bir mesafede bulunması durumunda, bu listeden de görevlendirme yapılabilir (m.13/5). Ayrıca bölge kurulunun listesinde başvurulacak uzmanlık alanında bilirkişi bulunmaması halinde, diğer bölge kurullarının listelerinden, burada da bulunmaması halinde listelerin dışından da bilirkişi görevlendirilebilir. Listelerin dışından görevlendirilen bilirkişiler, bölge kuruluna bildirilir (m.13/6). Bölge dışındaki sicilden bilirkişi seçilmesinin hâkim veya Cumhuriyet savcısının takdirine bırakılmayıp, bilirkişinin mesafe olarak daha yakın olması ya da o uzmanlık alanında bilirkişinin bulunmaması koşuluna bağlanmasını isabetli bulmuyoruz. Mesafenin

yakınlığı bilirkişinin kendisini ilgilendiren bir husustur. Hemen belirtmek isterim ki, bilirkişinin ikametgâhı veya faaliyet alanındaki bölge listesine kaydolma zorunluluğunun da geçerli bir nedeni yoktur. Bu zorunluluk yerine kişinin takdirine bırakılmalıdır. Öyle ki bilirkişi, az sayıda bulunan özel bir meslek alanındaki uzmanlığına bağlı olarak, o bölgedeki diğer meslektaşlarıyla yakın ilişki içerisinde olması nedeniyle bu alana yönelik dosyalarda bilirkişilik yapmak istemeyip, farklı bölgelerde bilirkişilik yapmak isteyebilir. Bunun haklı görülebilir bir tarafı vardır. Ayrıca başka bölge listesinden bilirkişi görevlendirilmenin listede o uzmanlık alanında bilirkişi bulunmamasıyla sınırlandırılmasını da isabetli bulmuyoruz. Aynı şekilde listede o uzmanlık alanında bilirkişi bulunmasına rağmen dosyanın özelliğine göre hâkim veya savcı başka bölge siciline kayıtlı ya da liste dışından bilirkişi görevlendirmek isteyebilir. Buna ilişkin gerekçesini belirterek bölge listesi dışından bilirkişi görevlendirme yetkisinin hâkim ve Cumhuriyet savcılarının ait olması gerekir. Ancak hukuki durum yönünden bu gerekçe haklı olmakla birlikte, bu zamana kadarki uygulamalar dikkate alındığında, HMK ve CMK'daki açık, kesin ve net düzenlemelere rağmen hukuki konularda bilirkişi raporu alınması alışkanlığından vazgeçilmemiş olması nedeniyle, böyle durumda liste dışındaki hukukçulara bilirkişilik yapma yolunun açılacağı söylenebilir. Ancak bunun hukuki bir gerekçe olmaktan çok fiili duruma yönelik olacağı ve katılmadığımızı ifade etmeliyiz.

5. Bilirkişilik Sicili ve Listesinden Silinme

Bilirkişilik sicilinden ve listesinden silinmeye ilişkin esaslar Taslağın 14 üncü maddesinde yedi bent olarak sayılmıştır. Buna göre bilirkişiler aşağıdaki hallerde bilirkişilik sicilinden ve listesinden silinir.

- a) Bilirkişiliğe kabul şartlarını kaybetmesi veya sicile kabul tarihinde gerekli şartları haiz olmadığının tespit edilmesi.
- b) Kanuni bir sebep olmaksızın bilirkişilik yapmaktan kaçınması veya raporunu belirlenen süre içinde mazeretsiz olarak vermemesi.
- c) Bilirkişilik görevi ile bu görevin gerektirdiği etik ilkelerle bağdaşmayan, güven sarsıcı tutum ve davranışlarda bulunması.
- ç) 3 üncü maddede belirtilen bilirkişilerin uyması gereken ilkelere aykırı olarak bilirkişilik faaliyetinde bulunulması.
- d) Bölge kurulu tarafından yapılacak performans değerlendirmeleri sonucunda yeterli bulunulmaması.
- e) Bilirkişilik yetki belgesinin süresi dolmasına rağmen süresi içerisinde yenileme talebinde bulunmaması.
- f) Bilirkişinin sicilden çıkarılmayı talep etmesi.

Bilirkişilik listesi ve sicilden silinmeye ilişkin sayılan nedenlerden, raporun belirlenen süre içerisinde mazeretsiz olarak verilmemesi, 3 üncü maddede belirtilen temel ilkelere aykırı faaliyetinde bulunmak, performans değerlendirilmesinde yeterli bulunmama uygulamada en çok tartışılacak nedenler olarak gözükmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, özellikle bilirkişilik faaliyetine ilişkin teknik konulardaki performans ölçümünün ne şekilde olacağına ilişkin tartışmaları şimdiden görmek mümkündür. Bu ancak teknik konulara ilişkin uzman görüşleriyle bilirkişinin o alandaki bilgisinin yetersiz olduğunun anla-

şılması halinde mümkün olacaktır. Yani bu hususu kurulun tespiti zor gözük-
mektedir. Bu nedenle Kurulun da bu konuda bilirkişi raporu alması gerekecektir.

6. Bilirkişilerin Denetimi

Taslağın 15 inci maddesinin birinci fıkrasına göre “*Bilirkişiler, göreviyle ilgili tutum ve davranışlarının veya hazırlanan raporların mevzuata uygunluğu bakımından bölge kurulları tarafından resen veya şikâyet üzerine denetlenir*”. Burada bilirkişilerin Bölge Kurulları tarafından denetlenmesi iki temel konuda mümkündür. Bunlardan birincisi bilirkişinin göreviyle ilgili tutum ve davranış-
ları, diğeri ise raporun mevzuata uygunluğudur. Bilirkişinin tutum ve davranış-
ları nedeniyle denetlenmesi, Taslağın 3 üncü maddesinde belirtilen ve yukarıda
açıklanan, bilirkişilik faaliyetlerine ilişkin gelen esaslar ile etik ilkelere uyulup
uyulmadığı önemli olacaktır. Raporların mevzuata uygunluğu yönünden denet-
lenmesi ise, bilirkişilere yönelik mevzuatın yanında özellikle görev kapsamı
dışına çıkması, sorulmadığı halde hukuki konularda görüş bildirmesi önemli
olacaktır.

Hâkim veya Cumhuriyet savcılarını görevlendirdiği bilirkişinin göreviyle il-
gili tutum ve davranışları veya hazırladığı raporun mevzuata uygun olmadığına
ilişkin kanaat edinmesi durumunda, bu hususu bölge kuruluna bildirecektir
(m.15/2).

Bölge kurulu resen veya şikâyet üzerine yaptığı inceleme sırasında yargı
mercilerinden, tüm kamu kurum ve kuruluşlarından, meslek odalarından, özel
hukuk tüzel kişilerinden ve gerçek kişilerden bilgi ve belge alabilir (15/3).

Bilirkişilik sicili ve listesinde kayıtlı olmayıp da yukarıda belirtilen esas-
lara göre liste dışından görevlendirilen bilirkişilerin liste ve sicilden silinmeleri
mümkün olmayacağından, bunlar bölge kurulu kararıyla bilirkişilik yapmaktan
yasaklanabilir (15/4). Bu karar, yargı mercilerine bildirilerek bunların bilirkişi
olarak görevlendirilmeleri engellenecektir.

III. BİLİRKİŞİLİK TASARISININ İŞ YARGISINA ETKİSİ

1. Genel Olarak

İş yargılaması ayrı bir uzmanlık gerektirdiğinden isabetli bir şekilde 1950
yılında genel yargılama mevzuatından ayrı olarak İş Mahkemeleri Kanunu çıkarıl-
mıştır¹⁵. Alman İş Mahkemeleri Kanunu örnek alınarak hazırlanan metnin
ilk halinde mahkeme hâkiminin başkanlığında bir işveren temsilcisi ve bir işçi
temsilcisinden oluşmakta idi. Anayasa Mahkemesi hâkim sınıfından olmayan
kişilerin yargılama sürecinde yer almasını Anayasa'ya aykırı bularak Kanununun
2 inci maddesinde yer alan "bir işveren temsilcisi ile bir işçi temsilcisinden"
ibaresi ile bazı maddelerini iptal etti¹⁶. Alman Anayasasında, iş yargısı ayrı bir
yargı alanı olarak düzenlenmiştir. Türk Anayasasında böyle bir düzenleme ol-
madığından meslek dışı kişilerin hâkimlik yapmaları mümkün gözükmemektedir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra İş Mahkemeleri Kanunu
özellikliğini kaybetmiştir. İptal kararının yürürlüğe girdiği 1971 yılından bu za-
mana kadar bu alanda yeni düzenleme yapılmamıştır. Bugün adeta yetki ve

¹⁵ RG, 04.02.1950, 7424.

¹⁶ Anayasa Mahkemesinin 13.4.1971 tarih ve E. 1970/63, K. 1971/38 sayılı kararı, RG,
16.11.1971, 14077.

göreve ilişkin hükümleri dışında Kanunun diğer hükümleri uygulanmamaktadır. Geçen süreçte 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girmiş, buna uygun olarak İş Mahkemeleri Kanununda gerekli değişiklikler de yapılmıştır. İş Mahkemeleri Kanununun 7 inci maddesinde “İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır” hükmü yer almasına rağmen, Yargıtay tarafından fiilen HMK’daki basit yargılamaya ilişkin hükümler uygulanmaktadır. Yargıtay’a göre¹⁷;

“5521 Sayılı İş Mahkemeleri Kanun’un 7. maddesine göre İş Mahkemelerinde uygulanan şifahi yargılama usulünü düzenleyen H.U.M.K.un 473 vd. maddeleri 6100 Sayılı H.M.K.nın 450. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Kanunun 316/d bendine göre "hizmet ilişkisinden doğan davalara", 316/g maddesine göre de "Diğer kanunlarda yer alan ve yazılı yargılama usulü dışındaki yargılama usullerinin uygulanacağı belirtilen dava ve işlere" basit yargılama usulünün uygulanması gerektiğinden eldeki uyuşmazlığa basit yargılama usulünün uygulanması gerektiği açıktır.

Basit yargılama usulüne dair kurallar H.M.K.nın 316-322. maddelerinde düzenlenmiş olup Kanunun 320/4 maddesine göre basit yargılama usulüne tabi davalarda, işlemden kaldırılmasına karar verilmiş olan dosya, yenilenmesinden sonra takipsiz bırakılırsa, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve Kanunun 322/1 maddesine göre bu Kanun ve diğer kanunlarda basit yargılama usulü hakkında hüküm bulunmayan hallerde, yazılı yargılama usulüne dair hükümler uygulanır”.

İş Mahkemeleri Kanununun birçok hükmünün Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olması, diğer bazı hükümlerinin HMK’ya aykırılık teşkil etmesi nedeniyle adeta içi boşalmış sadece görünüşte iş yargılamasına ilişkin ayrı bir Kanun görüntüsüne sahiptir. Bu durum zaman zaman uygulayıcıların, “her mahkemenin ayrı bir iş yargılama usulü ve Kanunu var” gibi şikâyetlerine neden olmaktadır.

Bilirkişilik Kanun Tasarı Taslağının yasalaşması halinde iş mahkemelerindeki bilirkişilik görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar da bu düzenlemeye tabi olacaktır. Bu nedenle en başta hukuki konularda bilirkişi incelemesi yaptırılmayacağı için hukuki-teknik konu ayırımının iyi bilinmesi gerekir. Zira bu güne kadar iş mahkemelerinde ağırlıklı olarak hukuki konularda bilirkişi raporu alınmaktadır. Öyle ki uygulamada hiçbir bilimsel karşılığı olmayan, kusur bilirkişisi, hesap bilirkişisi, sendika uzmanı, sosyal güvenlik uzmanı, iş kazası uzmanı gibi dosyanın özelliğine göre bilirkişi unvanları kullanılmaktadır. Aynı bilirkişi belirtilen unvanları her bir dosyada dosyanın özelliğine göre ayrı ayrı kullanabilmektedir. Bilirkişilik Kanun Tasarısıyla oluşturulacak Bölge Kurulları ihtiyaç duyulan teknik konulardaki uzmanlık alanları ile alt uzmanlık dallarını belirleyeceğinden, bilirkişiler bu alanlardaki uzmanlıklarını belgelemek suretiyle listeye yazılabilecektir. Bütün bunlar iş mahkemelerindeki mevcut uygulamayı büyük ölçüde değiştirecektir.

İş Mahkemeleri Kanununun 1 inci maddesine, 2012 yılında 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun¹⁸ 39 uncu maddesiyle eklenen “Birden fazla iş mahkemesi bulunan yerlerde, sosyal güvenlik hukukundan kaynaklanan dava-

¹⁷ Y.21.HD, 6.6.2013 tarih ve E.2013/9340, K.2013/12056.

¹⁸ RG, 05.07.2012, 28344.

ların görüleceği iş mahkemeleri, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenebilir” hükmü eklenmiştir. Böylece HSYK tarafından belirlenecek bazı iş mahkemelerinin sosyal güvenlik daireleri şeklinde faaliyette bulunmasının önü açılmıştır. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesi 20.11.2012 tarih 2783 sayılı kararıyla 15 ilde sosyal güvenlik hukukundan kaynaklanan davalara bakmakla görevli iş dairelerini belirlemiştir. Burada söyleyeceklerimiz iş dairelerinin tamamı için geçerlidir.

2. İş Mahkemelerinde Bilirkişi Raporu Alınan Konular

İş mahkemelerinde görülen dava çeşitliliği oldukça geniş olup Hukuk Muhakemeleri Kanununda belirtilen tüm dava çeşitleri ile karşılaşmaktadır. Hatta sıklıkla aynı davalıya karşı, birbirinden bağımsız birden fazla talebi içeren davaların yığılması türünden davalarla karşılaşmaktadır¹⁹. Eda davalarının yanı sıra tespit davaları, itiraz ve iptal davalarıyla da karşılaşmaktadır.

Davaların yığılması şeklindeki eda davalarında ücret, fazla çalışma ücreti, prim, ikramiye, yakacak, çocuk yardımı gibi sosyal hakları, ulusal bayram ve genel tatil ücreti, hafta tatili ücreti, bakiye süre ücreti, çalıştırılmayan süre ücreti, eğitim giderleri, ceza koşulu, yıllık izin ücreti alacakları sayılabilir. Ayrıca bunlardan biri veya birkaçının yanında farklı hak ediş ve hesaplama koşullarına bağlı tazminat talepleri olabilir. Kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, kötüniyet tazminatı, işe başlatmama tazminatı, sendikal tazminat, rekabet yasağına aykırılık nedeniyle tazminat, eşitsizlik tazminatı, sürekli işgöremezlik tazminatı, destekten yoksun kalma tazminatı, manevi tazminat bunlara örnek olarak sayılabilir. Alacak çeşitleri kanundan, iş sözleşmesinden, toplu iş sözleşmesinden, personel yönetmeliğinden ya da işyeri uygulamaları gibi farklı hukuki nedenlere dayanabilmektedir. Ayrıca yasal faiz, mevduata uygulanan en yüksek faiz, işletme kredilerine uygulanan faiz gibi farklı alacak türüne göre uygulanacak faiz türü ve başlangıcı da farklıdır.

Bunların dışında farklı tespit ve itiraza ilişkin dava türleriyle de karşılaşmaktadır. Feshin geçerli nedene dayanmadığının tespiti (işe iade), disiplin cezasının iptali, müfettiş raporuna itiraz/iptal, ödeme emrine itiraz/iptal, menfi tespit, yetkili sendikanın tespiti, işkoluna itiraz, sendika veya konfederasyonların yönetim veya genel kurul kararlarının iptali, aylığa veya ödeneğe hak kazandığının tespiti, sigortalı hizmet süresinin tespiti, prime esas kazancın tespiti, kurum işleminin iptali, iş kazası olduğunun tespiti, maluliyet oranının tespiti gibi davalar bunlara örnek olarak sayılabilir. Bunların sayıları çoğaltılabilir.

Eda davaları yönünden bakıldığında dava konusu alacağın bir kısmı fiili çalışmaya dayalı bir kısmı ise feshe bağlı alacak olarak karşımıza çıkmaktadır. Ücret, fazla çalışma, hafta tatili gibi alacaklar fiili çalışmaya dayalı alacak, kıdem ve ihbar tazminatı da feshe bağlı alacak türüne örnek gösterilebilir. Ayrıca tarafların tutumundan kaynaklanan alacak türleri de yaygındır. Kötüniyet tazminatı, rekabet yasağına aykırılık nedeniyle tazminat, eşitsizlik tazminatı veya sendikal tazminat taleplerindeki hak ediş koşulları işçi/işverenin tutum ve davranışlarına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Alacak miktarının belirlenmesi

¹⁹ Davaların yığılması (objektif dava birleşmesi) hakkında geniş bilgi için bkz. KURU Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, İstanbul 2015, 142 vd; PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY Oğuz/ÖZEKES Muhammet, Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013, 476 vd.; ULUKAPI Ömer, Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Konya 2015, 229 vd.

çoğunlukla ücret, hizmet süresi veya tarafların kusuruna bağlıdır. Özellikle ücret ihtilafının çözümü mahkemeleri oldukça uğraştırmaktadır. Bazen tarafların ücrete ilişkin beyanları konusunda uçurum denecek kadar farklılık olmakta, imzalı bordrolar gerçeği yansıtmamakta, taraf tanıkları da oldukça farklı beyanlarda bulunmaktadır.

Uygulamada dava konusu alacakların hesaplanması uzmanlık gerektiren teknik bir konu olarak algılandığından bilirkişilere hesaplatılmaktadır. Öyle ki tamamen hâkimlik mesleğinin gereği olan takdiri konularda dahi doğrudan bilirkişi raporları alınmaktadır. Taraflar arasında ihtilaf konusu olan yukarıda belirtilen herhangi bir alacağa ilişkin hesaplamasının unsurlarından ücret ve hizmet süresi de bilirkişilerce belirlendiğinden konuya ilişkin delilleri takdir yetkisi de bilirkişiler tarafından kullanılmaktadır. Örneğin fiilen 01.01.2010 tarihinde çalışmaya başladım ancak sigorta girişim 1 yıl sonra 01.01.2011 tarihinde yapıldı, 01.01.2013 tarihinde iş sözleşmesi işverence feshedildi iddiasıyla açılan kıdem tazminatı talepli davada, davacının çalışması kayıtlarda 01.01.2011 tarihi gözükmektedir. Tanıkların bir kısmı davacıyı doğrularken, bir kısmı genel mahiyette “sigortası geç yapıldı” şeklindeki beyanlardan, bir kısmı da “çalışmaya başlayınca sigortası da yapıldı” şeklinde olabilmektedir. Davacı işçinin fiilen hangi tarihte çalışmaya başladığı hukuki bir ihtilaf olup dosyadaki delillere göre bunu belirlemek hâkimin takdirinde olmasına rağmen, bu konuda hiçbir ara kararı oluşturulmadan dosya doğrudan bilirkişiye gönderilmektedir. Hâkimlik mesleğinin gereği olarak tanıklar hâkim tarafından dinlenmekte ancak dinlenen tanıkların beyanı bilirkişi tarafından değerlendirilerek ve takdir edilerek önce hizmet süresi belirlenerek kaç yıllık kıdem tazminatı alacağına hak kazanacağı tespit edilmekte sonra da alacak miktarı hesaplanmaktadır. Hesaplamanın diğer unsuru olan ücret ihtilafı da aynı şekilde bilirkişi tarafından karara bağlanarak dosya kapsamına göre ücret miktarı takdir edildikten sonra talep konusu alacaklar hesaplanmaktadır. Esasen zor olan ve zaman alan husus takdire dayalı olan hizmet süresi ve çıplak ücret veya para ve parayla ölçülebilir menfaatler ilave edilerek giydirilmiş ücretin belirlenmesidir. Bunlar belirlendikten sonra alacak miktarını hesaplamak basit dört işlemden öteye gitmemekte, herhangi bir uzmanlığı da gerektirmemektedir. Öyle ki, bilgisayar teknolojisinin bu kadar geliştiği ortamda, buna ilişkin programlarda birkaç dakika içinde hesaplanmaktadır. Bu programlar rahatlıkla UYAP’a konularak hâkimlerin kullanımına açılabilir. Bilirkişi raporlarına itirazlar sıklıkla kullanılan hesaplama yöntemine değil, hesaplama esas alınan ücret, hizmet süresi veya haftalık çalışma saatine ilişkin olmaktadır. Bunlar hukuki ihtilaf olup dosyadaki delil durumuna göre hâkimin takdir yetkisini kullanarak çözmesi gerekmesine rağmen bilirkişilerce yapılmış olması ve tarafların buna itirazları nedeniyle birden fazla rapor alınmaktadır. Bu durum yargılamayı uzatmakta ve daha pahalı hale getirmektedir. Bu durum yargılamayı bilirkişilerin yaptığı, hâkimlerin bilirkişi raporlarını karar haline dönüştürdükleri gibi eleştirilerini beraberinde getirmektedir. Bu da kaçınılmaz olarak yargıya duyulan güveni zedelenmektedir.

Hizmet tespiti gibi davalarda, uyuşmazlık davacının fiilen sigortalı olmayı gerektiren bir işte çalışıp çalışmadığının tespitidir. Bu durum tamamen maddi olayın tespitinden ibarettir. Bu hususun hiçbir teknik yönü yoktur. Buna rağmen tamamen hukuki bir konu olan hizmet tespit davalarında da davacının çalışıp çalışmadığına ilişkin bilirkişi raporları alınarak karar verilmektedir.

HMK'nın 266 ıncı maddesindeki “*Mahkeme, çözümünü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz*” şeklindeki hükme rağmen yaygın olarak hukuki konularda bilirkişi başvurulmaktadır. Bunun temel nedenleri arasında hâkimlerin iş yükünün yanı sıra, hukuki-teknik konu ayırımının iyi bilinmemesi ve eski alışkanlıkların kolay terkedilmemesi, bilirkişilerin kanunda olmamasına rağmen hâkim yardımcılığı gibi görev ifa ederek hâkimin işini kolaylaştırmaları gelmektedir. Yargıtay'ın birçok hukuki konuda bilirkişilerden rapor alınması gerektiği yönündeki bozma ilamları mevcut uygulama yönünden özellikle etkili olmuştur. Bugün bilirkişilik kurumu yargılamayı uzatan, daha pahalı hale getiren, hâkimlerin dosyadan soğumalarına ve dosya üzerindeki hâkimiyeti kaybetmelerine neden olan, yetersiz bilirkişi raporları nedeniyle tarafların yanı sıra hâkimlerin de şikâyet ettikleri bir kurum haline gelmiştir.

HMK'nın 273 üncü maddesinde bilirkişilerin görevlendirilmesine ilişkin kararda, inceleme konusunun bütün sınırlarıyla ve açıkça belirlenmesi gerektiğine ilişkin hükme rağmen uygulamada sıklıkla dosya bilirkişiye gönderilirken görev tanımı belirlenmemektedir. Ara kararlarında; dosyanın bilirkişiye gönderilmesine, hesap için bilirkişiye gönderilmesi, kusur tespiti için bilirkişiye gönderilmesi şeklinde kararlar verilmektedir.

Bilirkişi raporlarına sık itiraz edilmesi ve tek raporla sonuca gidilememesinin temel nedeni hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki (takdiri) konularda bilirkişi raporu alınmasıdır. Yukarıda belirtilenlerin yanında tarafların kusur oranına ilişkin alınan raporlar da önemli yer tutmaktadır. Taraflardan birinin kusurunun olup olmadığı ya da bunun matematiksel olarak oranlanması bilimsel hiçbir veriye dayanmamaktadır. Olayın gerçekleşme şekline göre tamamen takdir hakkının kullanılmasından ibarettir. Esasen bu da hâkimlik mesleğinin gereğidir. Nitekim kusur raporlarında taraflardan birine atfedilen kusurun matematiksel miktarı örneğin % 70 rakamına hangi teknik verilere göre ulaşıldığı bilgisi yer almamaktadır. Olaya ilişkin hukuki düzenlemeler belirttikten sonra doğrudan % 70 oranında kusurlu olduğu belirtilmektedir ki bunun dünyada başka bir örneği de yoktur. Kusur raporu alınması iş mahkemelerinde iş kazası sonrası tazminat ile rücuu davalarında olduğu gibi ülkemizde ceza davalarında dahi halen bilirkişi raporlarındaki kusura göre karar verilmektedir. Bir olayda bilirkişinin kusurlu olduğunu belirttiği kişilere ceza verilmekte kusursuz olduğunu belirttiklerine ise ceza verilmemektedir. Bu da hâkimin cezalandırma yetkisine doğrudan müdahale anlamına gelmektedir. Oysa hakim olayın ne şekilde gerçekleştiğini anlamak için ihtiyaç duyduğu teknik konularda bilirkişiden yararlanması gerekirken, hiçbir teknik hususa ihtiyaç duyulmayan örneğin olayın gerçekleşme şekline ilişkin ayrıntılı video görüntülerinin olduğu durumlarda dahi, kimlerin kusurlu olduğu ve kusurun oranı bilirkişiye sorularak karar verilmektedir.

Bilirkişilikten kaynaklanan sorunları “*kanayan yara*” olarak belirten Yargıtay onursa üyesi Çetin Aşçıoğlu, vefatından önce yayınlamış olduğu birçok eserinde sorunun bilirkişilerden çok yargılamanın üç ögesi olan hâkim, savcı ve avukatlardan kaynaklandığını, çözümün yasalardan kaynaklanmadığını tersine yasaların buyurucu kurallarının uygulanmamasından kaynaklandığını belirt-

mektedir²⁰. Yazara göre kusurun belirlenmesini bilirkişiye bırakan yanlış uygulamanın nedeni, uygulanacak hukuk normuna ilişkin teorik bilgi eksikliği, bilginin kullanılmasında izlenecek yöntemin bilinmemesi ve uyumsuzluk konusu yaşam olayının bilgisine ulaşmada usul kurallarının dışlanmasıdır. Bu nedenle kusur, aklın, bilimin dışlandığı ve bilirkişilerin kendince oluşturdukları bir yöntemle belirlenmekte ve yargıçlar da bilirkişi öyle dediği için karar vermektedirler²¹. Oysa hâkimin kanıtları değerlendirerek vicdani kanaatine göre somut olayı belirlemesi özel veya teknik bir bilgiyi gerektirdiği durumlarda bilirkişi görüşünden yararlanarak maddi gerçeği saptaması gerekir. Bilirkişinin görevi sorunla ilgili özel veya teknik bilgiyi vermek ya da bu bilgilerden saptamalar yapmakla sınırlı olmalıdır.

Hâkimlerin yanı sıra avukatların tutumu da bilirkişilik kurumunun yozlaşmasında önemli ölçüde etkilidir. Avukatlar, tamamen hukuki konularda dosyanın bilirkişiye gönderilmesine itiraz etmemekte tersine kendileri dosyanın bilirkişiye gönderilmesini talep etmektedir. Bu da sorunun temelinde hukukçuların eğitiminin yattığını göstermektedir. Hukuk fakültelerindeki eğitimden başlayarak, avukat, hâkim ve savcıların mesleğe kabul, staj ve meslek içi eğitimleri ile diğer tüm nedenlerin ayrıntılı irdelenmesi bu çalışmanın konusunu aşmaktadır. Burada sorunun önemini vurgulamakla yetinmiyoruz. Zira HMK ve CMK'nın bilirkişiye ilişkin hükümleri incelendiğinde Bilirkişilik Tasarı Taslağından farklı olmadığı, hukuki konularda bilirkişi görüşüne başvurulamayacağı, ancak çözümü hukuk dışında hâkimlik mesleği ile çözülemeyecek özel ve teknik konularda bilirkişiye başvurulabileceği açık, anlaşılır ve kesin olarak düzenlenmiş olmasına rağmen uygulamada herhangi bir değişiklik olmamıştır. Bu da sorunun hukuk metinlerinde aranmaması hukukçularda aranması gerektiğini göstermektedir. Nitekim HMK'daki bilirkişiye ilişkin düzenlemelerle Alman Usul Kanunundaki düzenlemeler arasında önemli bir fark olmamasına rağmen, aynı konularda Almanya'da bilirkişiye başvuru dosya sayısı çok az (%10 dan az) iken, Türkiye'de çok fazla (%90'ın üzerinde) olduğu görülmektedir.

IV. SONUÇ

Hukuk devleti açısından yargının tarafsız, bağımsız, etkin, verimli ve hızlı çalışması büyük öneme sahiptir. Mevcut bilirkişilik uygulaması diğer alanlarda olduğu gibi iş yargılamasında da çoğunlukla hukuki konulara ilişkindir. Hukuki konularda bilirkişi görüşüne başvurulamayacağına ilişkin HMK ve CMK'da açık düzenleme yapılmış olmasına rağmen uygulamada önemli değişiklik meydana gelmemiştir. Bu da göstermektedir ki, ülkemizde yargının içinde bulunduğu durumun temel sebebi hukuki düzenlemelerdeki eksikliklerden çok hukukçuların uygulamalarından kaynaklanmaktadır.

Taslağın yasalaşması halinde konuya ilişkin ayrı bir düzenleme olması nedeniyle önemli farkındalık oluşturacağını kabul etmek gerekir. Ayrıca Taslak hazırlanmadan önce bilirkişilikten kaynaklanan sorunların tespit ve çözüm önerileri amacıyla Avrupa Birliği ile Adalet Bakanlığı tarafından 'Geliştirilmiş Bilirkişilik Sistemi Eşleştirme Projesi' yürütülmüştür. Proje kapsamında farklı bölgelerde tüm aktörlerin katılımıyla bilirkişilik sempozyumları düzenlenmiş,

²⁰ AŞÇIOĞLU Çetin, Yargılamada Maddi Gerçeğin Belirlenmesi ve Kanayan Yara Bilirkişilik, Ankara 2010, 7 vd.

²¹ AŞÇIOĞLU (2010), 439.

konuya ilişkin sonuç bildirimleri yayınlanmış olup bunlar önemli ölçüde taslağın hazırlanmasında değerlendirilmiştir.

İş yükünün artması ve yargılamanın uzun sürmesinin nedenleri arasında mevcut bilirkişilik uygulaması önemli bir yer tutmaktadır. Bir dosyada tek bir bilirkişi raporu ile yetinilmemekte, birden fazla rapor alınmaktadır. Bilirkişi raporlarına sık itiraz edilmektedir. Bunun temel nedeni hâkimin takdir yetkisine giren hukuki konularda bilirkişi raporu alınmasıdır. Mevcut bilirkişilik uygulaması, çözümü hukuk dışında özel veya teknik uzmanlığı gerektiren konulardan daha çok hukuki konulara ilişkin olduğundan fiilen hâkim yardımcılığı fonksiyonu görmektedir. Hâkim yardımcılığı önemli bir kurum olup bunun bilirkişilere yaptırılması yerine ayrı bir düzenleme ile getirilmesi gerekir.

Mevcut bilirkişi uygulamasının yargılamaya alternatif ayrı bir adli sistem görüntüsü verdiği, yargının hızlı ve verimli çalışmasını engellediği, yargılamayı uzattığı, pahalı hale getirdiği, hukuka aykırı ve adaletsiz kararların verilmesine neden olduğu gibi eleştiriler giderek artmaktadır. Ülkemizde bilirkişilik kurumsal bir yapıya kavuşturulmadığından bilirkişilerin seçimi, atanması, eğitimi ve denetimi, bu niteliklerin kaybedilip kaybedilmediği konularında etkin bir kurumsal değişikliğe ihtiyaç vardır. Bilirkişilik Kanun Tasarı Taslağı bu konudaki önemli ihtiyaçlara cevap verebilecek niteliktedir.

Bilirkişinin, görevini dürüstlük kuralları çerçevesinde bağımsız, tarafsız ve objektif olarak yerine getirmesini temin edecek önemli hükümler getirilmiştir. Çözümü hukuk dışında özel ya da teknik bilgiyi gerektiren konularda bilirkişi görüşüne başvurabileceği, görevlendirme kararında özel ya da teknik konunun ne olduğunun açıkça belirtileceği, bilirkişilerin görevlendirme konusu olan teknik konu dışında görüş bildiremeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemelere uymayan hâkim, savcı, avukat ile bilirkişilere çeşitli yaptırımlar getirilmiştir.

Taslağın en önemli özelliklerinden biri bilirkişiliği kurumsal bir yapıya kavuşturacak Bilirkişilik Üst Kurulu ve Bilirkişilik Bölge Kurullarının oluşturulmasıdır. Böylece Kanunlarda bulunmasına rağmen uygulanmadığı söylenen hükümler yönünden önemli farkındalık meydana gelmiş olacaktır. Kurullara verilen görevler doğrultusunda bilirkişilerin seçimi, eğitimi, görevlendirilmesi gibi konular uygulamadaki ihtiyaçlara ve amacına göre belirlenecektir. Bilirkişilerin denetimi ve performansına ilişkin esas ve usulleri belirlemek üst kurulun görevleri arasında sayılmış, üst Kurulun belirlediği ilkeler çerçevesinde bilirkişilerin denetimini yapmak ve performansını ölçme görevi de bölge kuruluna verilmiştir. Bölge adliye mahkemeleri esas alınarak her bölge adliyesinin bulunduğu yerde bilirkişilik bölge kurulu kurulmaktadır.

Taslağın yasalaşması halinde iş mahkemelerinde görülen davalarda ihtilaf konusu olan ücret, hizmet süresi, alacağa hak kazanıp kazanmama, tarafların kusuru gibi hukuki konularda bilirkişi görüşüne başvurulamayacak, bu hususları hâkim kendisi belirleyecektir. Özel bir uzmanlığı gerektirmeyen basit hesaplamalar için de bilirkişi raporu alınmayacaktır.